

Կ Լ Ա Ր Ա

Բ Ա Ր Տ Ո Ն

նաև մեր հրեշտակը

C L A R A

B A R T O N

our angel, too

Հրատարակության մասին



U.S. Embassy in Armenia
Երևան
Yerevan
2014

Նկարիչ՝ Սուրեն Վարդանյան
Տեքստը՝ Արմինե Նալբադյան
Թիֆանի Լո
Թարգմանիչ՝ Արմինե Անդա

Նախագիծը՝ 1-ին գրական գործակալություն

Էլեկտրոնային տարբերակը՝ **Armenian eBooks Initiative**

Illustrations: Suren Vardanyan
Contributors: Armine Nalbadnian
Tiffany Law
Translation: Armine Anda

Project of 1st Armenian Literary Agency
Electronic Version by **Armenian eBooks Initiative**

eISBN: 9939-51-563-4

Copyright © Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատուն
© U.S. Embassy in Armenia

All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the Copyright holder except for the use of brief quotations in a book review.

Իմ փոքրիկ բարեկամ,

Ամերիկյան ժողովուրդը Կլարա Բարտոնին հրեշտակ է համարում այն ամենի համար, ինչ նա արել է 150 տարի առաջ մեզ օգնելու համար: 1890-ականներին նա իր համախոհների հետ միասին նաև օգնել է փրկելու հազարավոր հայերի, որի համար, կարծում եմ, դու էլ կընկալես նրան որպես հրեշտակի: Կլարա Բարտոնի կյանքը ցույց է տալիս, թե նվիրյալ ու բանիմաց մեկ անձնավորությունն ինչքան շատ բան կարող է անել ու ինչքան շատ մարդկանց կարող է օգնել: Իր ողջ կյանքը նա ապրեց օգնության ձեռք մեկնելով նրանց, ովքեր դրա կարիքն ունեին՝ անկախ նրանց ռասայական, կրոնական ու ազգային պատկանելությունից:

Հուսով եմ՝ դու նույնպիսի հաճույքով կընթերցես Կլարա Բարտոնի պատմությունը, ինչպես ես եմ ընթերցել: Ուրախ եմ, որ հետաքրքրված ես Կլարա Բարտոնով, նրա կյանքով ու գործունեությամբ:

Ջոն Հեֆերն

ԱՄՆ դեսպան

Երևան, Հայաստան

Dear girls and boys,

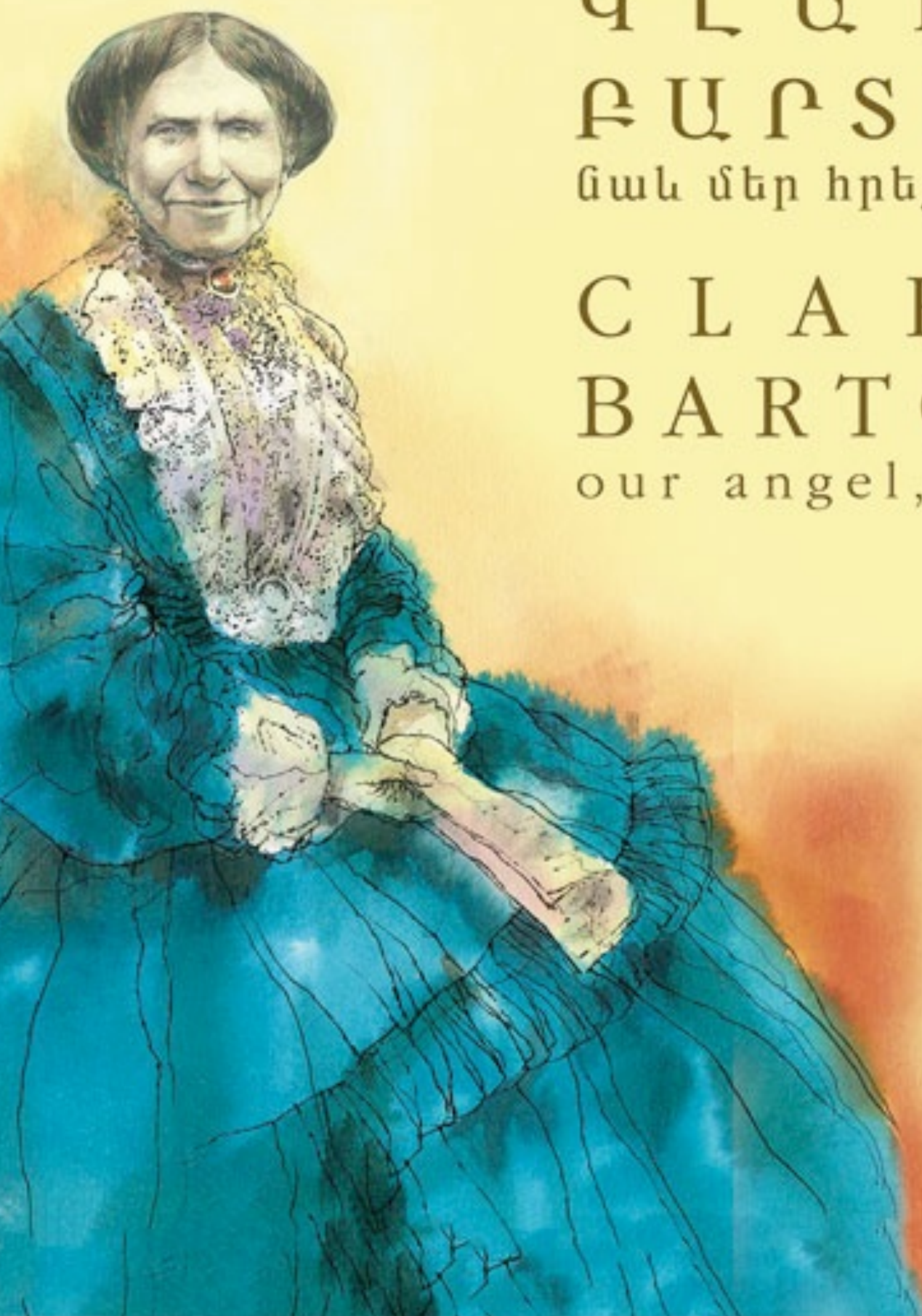
The American people consider Clara Barton an angel because of all she did to help us more than 150 years ago. She and her team also helped save thousands of Armenians in the 1890s, so I think you will see her as an angel as well. Clara Barton's life shows how one skilled and dedicated woman can do so much to help so many. This book tells her story and teaches us many lessons. She lived her life helping other people in need regardless of race, religion, or ethnic background.

I hope you enjoy Clara Barton's story as much as I do.
Thank you for your interest in Clara Barton and her life's work.

John Heffern

U.S. Ambassador

Yerevan, Armenia



Կ Լ Ա Ր Ա
Բ Ա Ր Տ Ո Ն
նաև մեր հրեշտակը

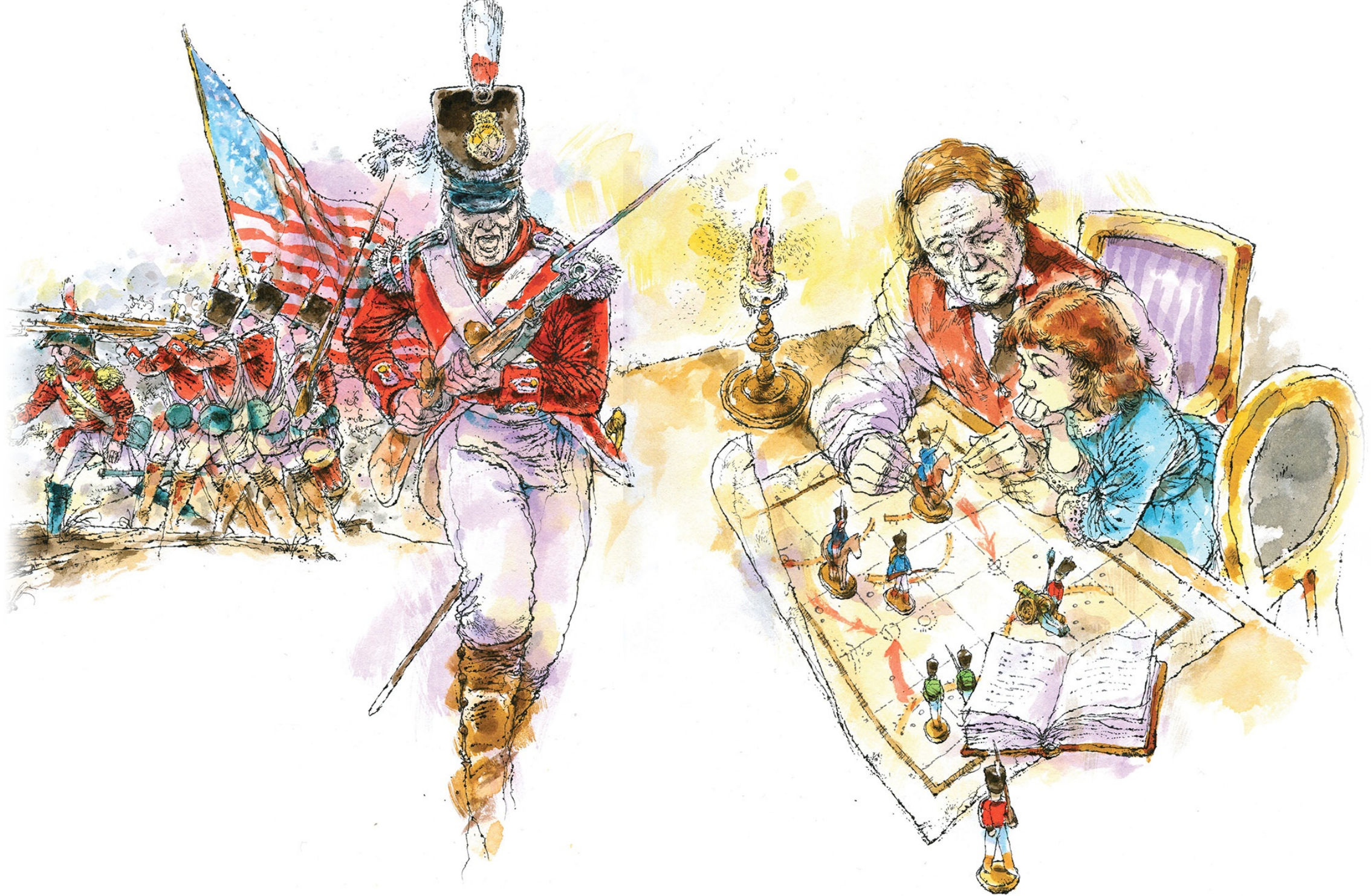
C L A R A
B A R T O N
our angel, too





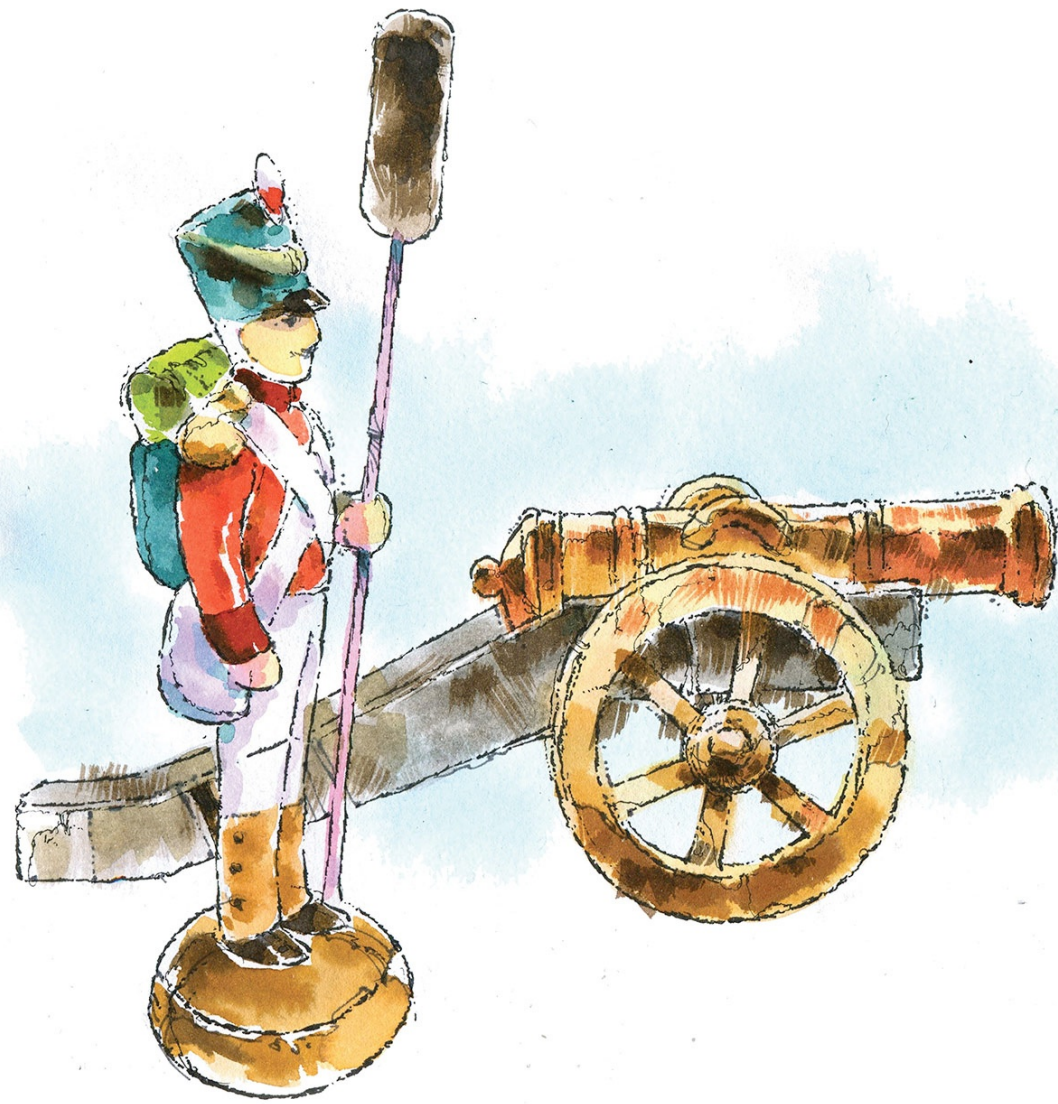
Բարև: Իմ անունը Կլարա Բարտոն է: Ես ծնվել եմ 1821 թվականին՝
Սուրբ Ծննդյան օրը, Միացյալ Նահանգներում գտնվող մի ագարակում:

Hello! My name is Clara Barton. I was born on a farm in the United
States on Christmas Day in 1821.



Ես ամաչկոտ աղջիկ էի, բայց միևնույն ժամանակ աշխույժ էի ու
հետաքրքրասեր: Սիրում էի եղբայրներիս հետ սպորտային խաղեր խաղալ, ձի քշել
և լսել հորս պատմություններն իր զինվորական կյանքի մասին:

I was a shy girl, but also very active and curious. I liked to play sports with my
brothers, ride horses, and listen to my father tell stories about his time as a soldier.



Երեխա ժամանակ չեմ ել պատկերացրել, որ մի օր բժշկական պարագաներ կհասցնեմ վիրավոր զինվորներին, կփրկեմ բնական աղետներից տուժածներին և օվկիանոսը կկտրեմ, որ հայ մարդկանց օգնեմ: Կուզենայի ձեզ իմ կյանքից մի քանի պատմություն պատմել, նաև խոսել այն մասին, թե ինչ արժեքներով եմ առաջնորդվել այդ ճանապարհին:

I never imagined as a child that someday I would deliver medical supplies to wounded soldiers, rescue victims of natural disasters, and sail across the ocean to help the Armenian people. I would like to tell you a few stories about my life and the values that guided me along the way.





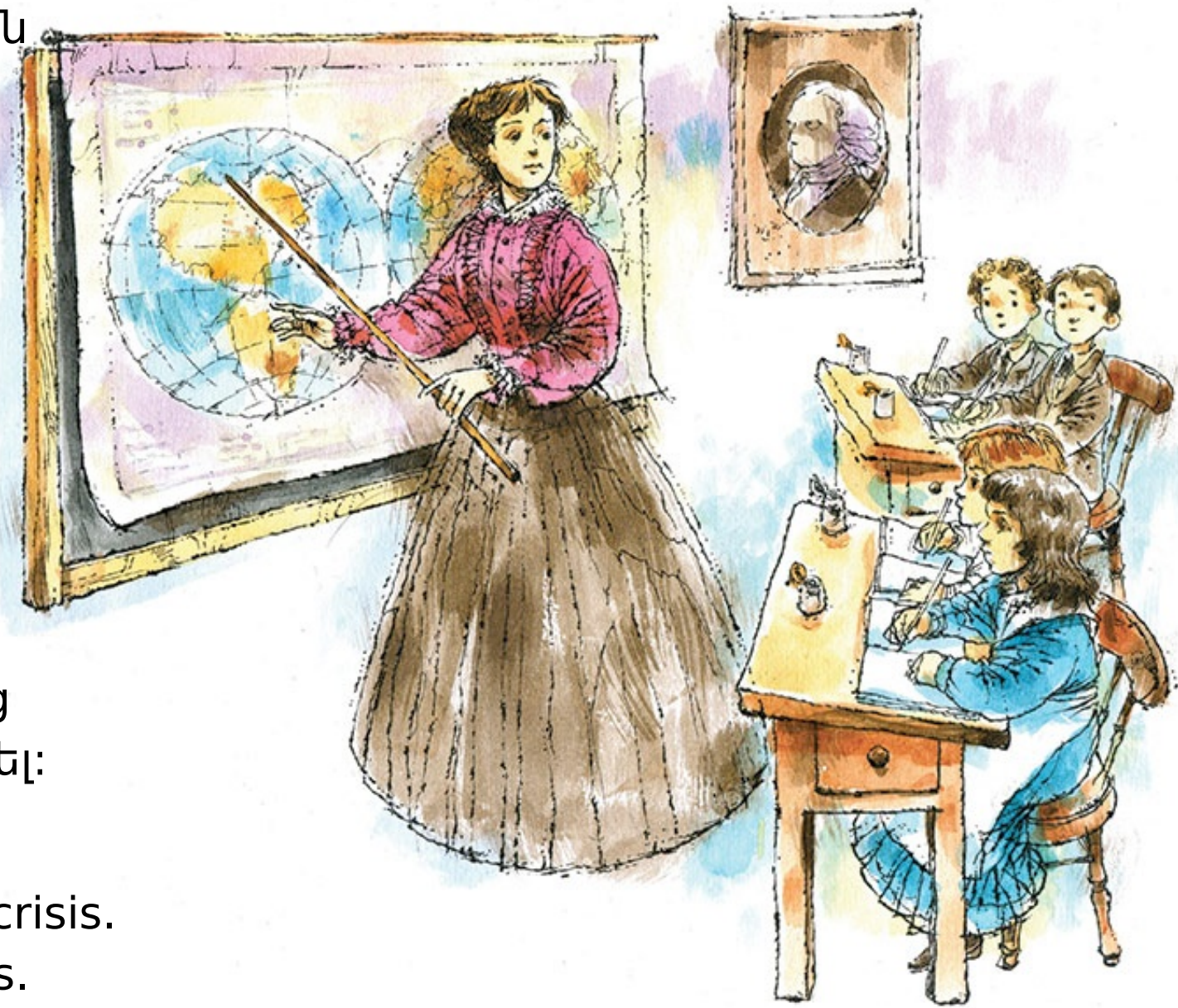
Երբ 11 տարեկան էի, իմ մեծ եղբայր Դեյվիդը գոմ
կառուցելիս ընկավ տանիքից: Նա լուրջ վնասվածք
ստացավ: Հաջորդ երկու տարիներին ես օր ու գիշեր
նրա անկողնուց չհեռացա: Խնամում էի նրան ու
տալիս բոլոր անհրաժեշտ դեղերը: Փառք Աստծու, նա
լրիվ առողջացավ: Այս դժվար ժամանակներն ինձ
օգնեցին բացահայտել մի շատ կարևոր բան իմ
մասին:

When I was 11 years old, my older brother David fell from the roof while helping to
build a barn. He was seriously injured. I spent the next two years at his bedside, day and
night. I cared for him and learned to give him all of his medicines. Thankfully, he made a
full recovery. Although this was a hard time, I learned something important about myself.

Հայտնաբերեցի, որ դժվարությունների
ժամանակ ես ինձ լավագույն ձևով եմ
դրսևորում: Իմ կոչումն էր ապրել ուրիշներին
ծառայելու համար:

Տասնյոթ տարեկանում ես դարձա ուսուցիչ:
Աղքատներին կրթելու համար երբեմն
անվճար էի դասավանդում: Ավելի ուշ ես
Միացյալ Նահանգներում հիմնեցի առաջին
անվճար հանրային դպրոցը: Առաջին օրը
միայն 6 երեխա եկավ դասի, բայց տարվա
վերջում իմ դպրոցը 200-ից ավելի աշակերտ
ունեւր:

Քանի որ դպրոցն այդպիսի հաջողություն
ունեցավ, քաղաքի ղեկավարությունը որոշեց
ավելի մեծ դպրոց կառուցել և տնօրեն վարձել:



I discovered that I was at my best in times of crisis.

My calling was to live a life of service to others.

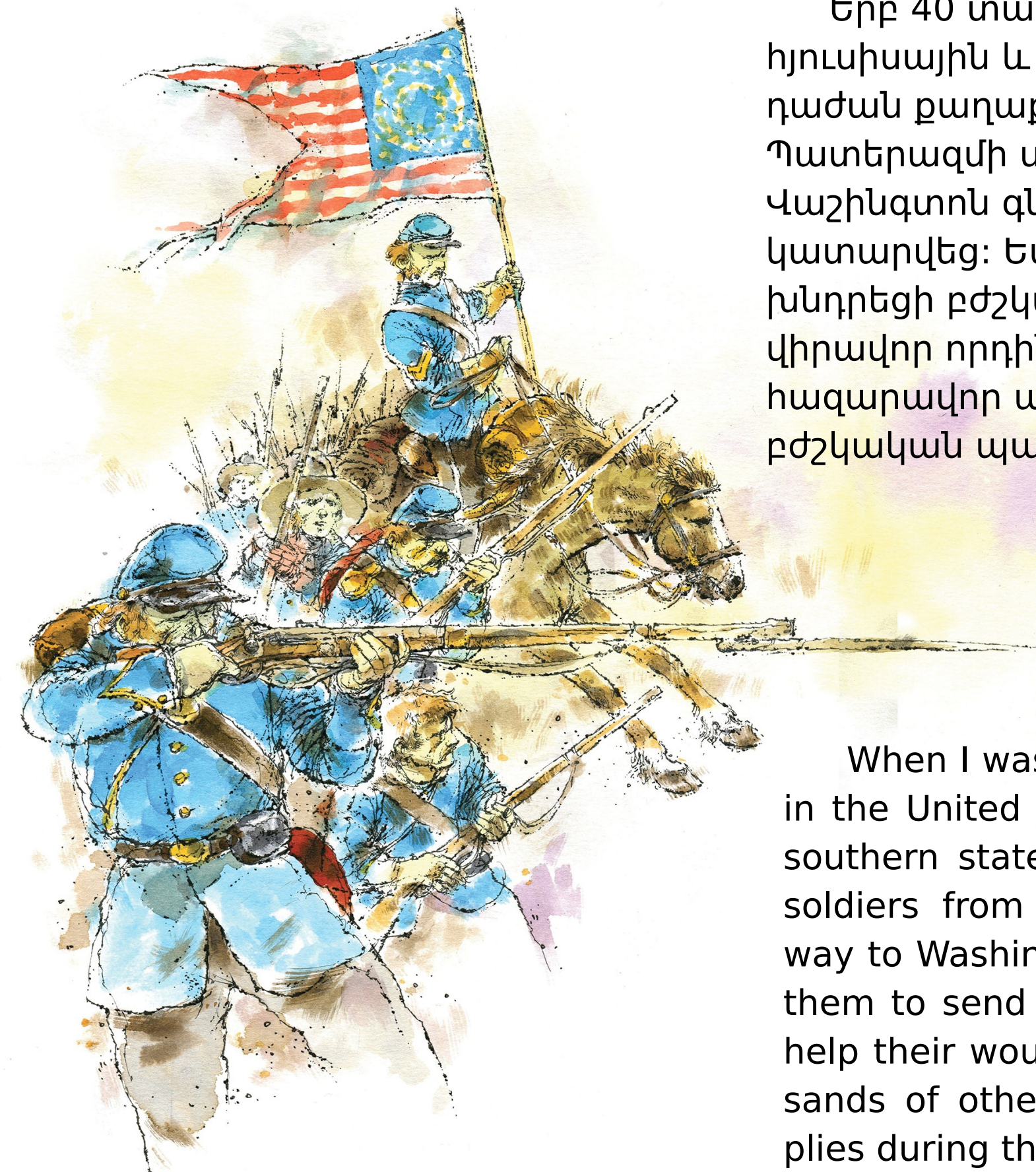
At the age of 17, I became a teacher. Sometimes I worked for free to provide an education to poor people. Later, I established one of the first free public schools in the United States. On the first day of school, only six children showed up, but by the end of the year more than 200 students attended my school!

Because the school was such a success, the city decided to build a larger school and hire a principal.



Ես ցնցված էի, երբ իմ փոխարեն նրանք վարձեցին տղամարդ տնօրենի և երկու անգամ ավելի աշխատավարձ առաջարկեցին: Իմ կարծիքով դա արդար չէր: Դպրոցի խորհրդին ասացի, որ եթե աշխատանքը վճարովի է, ապա ես ակնկալում եմ ստանալ այնքան, որքան տղամարդիկ: Այդ անարդար որոշմանը ենթարկվելու փոխարեն ես ուրիշ աշխատանքի անցա՝ Վաշինգտոնում Միացյալ Նահանգների կառավարությունում ստանձնելով գրագրի պաշտոնը: Միացյալ Նահանգներում ես առաջին կինն էի, ով նման աշխատանքի ընդունվեց:

I was shocked when, instead of me, they chose a man to be the principal and paid him twice my salary. I knew that was not right. I told the school board that if the work was a paid position, I would expect to be paid the same as a man. Rather than accept this unfair decision, I took a job as a U.S. Government clerk in Washington, DC. I was the first woman in the United States to have such a professional clerkship.



Երբ 40 տարեկան էի, Միացյալ Նահանգների հյուսիսային և հարավային նահանգների միջև դաժան քաղաքացիական պատերազմ սկսվեց: Պատերազմի սկզբում իմ հայրենի քաղաքից Վաշինգտոն գնացող զինվորների վրա հարձակում կատարվեց: Ես դիմեցի նրանց ընտանիքներին և խնդրեցի բժշկական պարագաներ, որ օգնեմ իրենց վիրավոր որդիներին: Իսկ ավելի ուշ հասկացա, որ հազարավոր այլ զինվորներ պատերազմի ժամանակ բժշկական պարագաների կարիք են ունենալու:

When I was 40 years old, a violent civil war erupted in the United States between the northern states and southern states. At the beginning of the war, some soldiers from my hometown were attacked on their way to Washington. I contacted their families and told them to send me medical supplies that I could use to help their wounded sons. I later understood that thousands of other soldiers would also need medical supplies during the war.

Դա եղավ իմ քառամյա
առաքելության սկիզբը: Այս տարիների
ընթացքում ես կյանքի համար
անհրաժեշտ պարագաներ էի
մատակարարում Ամերիկայով մեկ
սփռված մարտադաշտերը: Ես հայտնի
դարձա «մարտադաշտի հրեշտակ»
անունով: Իհարկե, ես իրականում
հրեշտակ չեմ: Պարզապես մեկն եմ, ով
արել է այն, ինչ ճիշտ է համարել, և միշտ
փորձել է օգնել մարդկանց, որոնք դրա
կարիքն են ունեցել:

This was the beginning of my four-year mission to
deliver life-saving supplies to soldiers on battlefields
across America. Because of my work, I became known
as the “Angel of the Battlefield.” Of course, I am not
really an angel. I am just someone who did what I
thought was right and always tried to help people in
need.



Պատերազմից հետո ես կարդացի Կարմիր խաչի հիմնադիր Հենրի Դունանթի գիրքը: Նրա գիրքը պատերազմի ժամանակ վիրավորվածներին և հիվանդներին օգնելու կարևորության մասին էր՝ անկախ կրոնական կամ ազգային պատկանելությունից և անկախ այն բանից, թե ում կողմից են նրանք կռվում: Ես որոշեցի նվիրել իմ կյանքը Ամերիկայում Կարմիր խաչի կազմակերպություն ստեղծելուն, որը պետք է օգներ պատերազմներից ու բնական աղետներից տուժած մարդկանց:

After the war, I read a book by Henry Dunant, the founder of the Red Cross. His book discussed the importance of protecting ill and wounded people during war, regardless of their religion or nationality, or on which side of the battle they fought. I decided to dedicate the rest of my life to creating a Red Cross Association in America that would aid people affected by wars and natural disasters.



Իմ ստեղծած Ամերիկյան
Կարմիր խաչը շուտով շատ
հայտնի դարձավ իր
նշանակալից աշխատանքի
շնորհիվ:

Այն գոյություն ունի մինչև
այսօր և ավելի քան 130
տարեկան է:

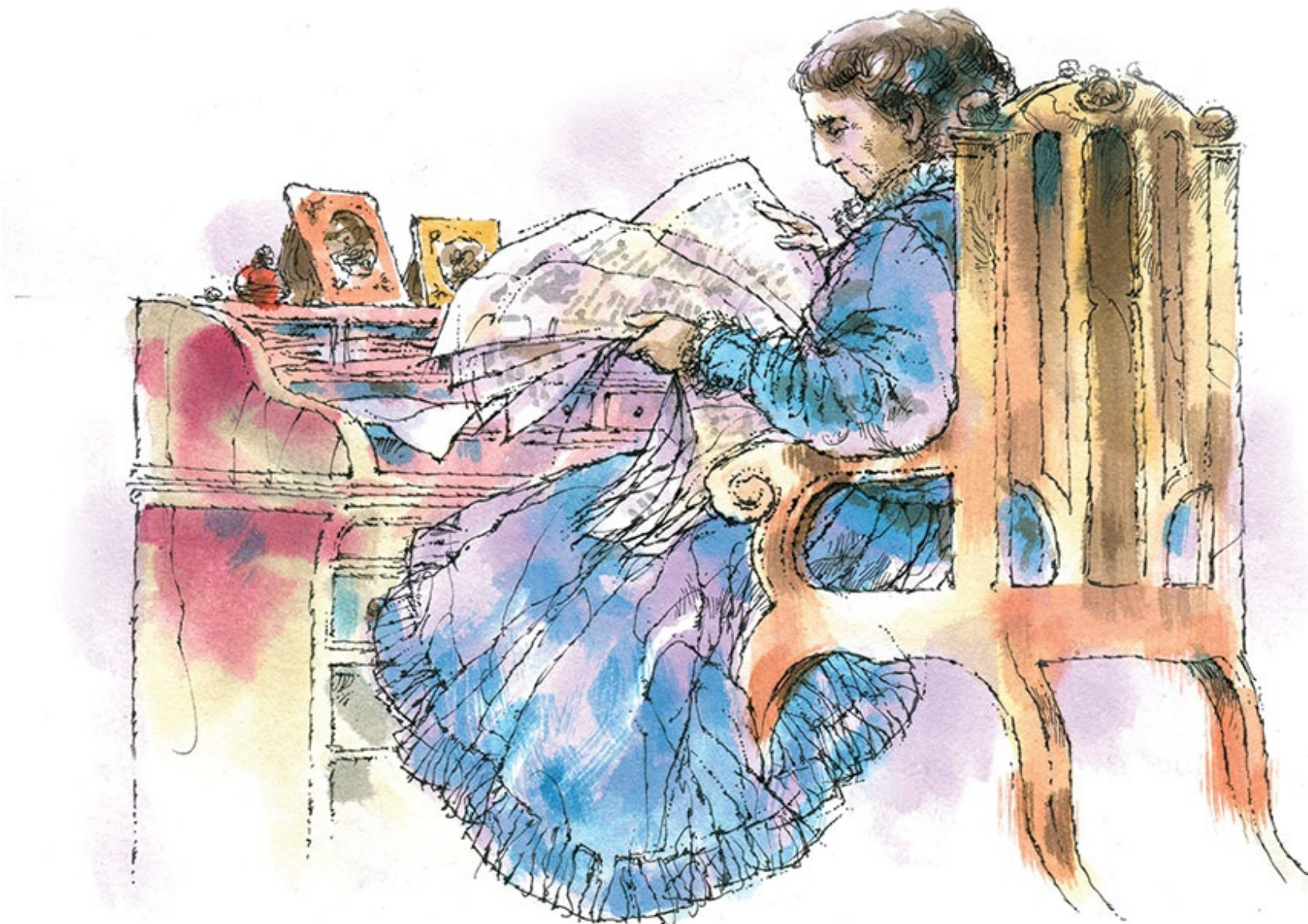
Ամեն տարի Ամերիկյան
Կարմիր խաչն ամբողջ
աշխարհում օգնում է
տասնյակ հազարավոր
մարդկանց:



My American Red Cross organization soon became famous for the
significant work it was doing. It still exists today, and is over 130 years old!
Every year, the American Red Cross helps tens of thousands of people all
over the world.

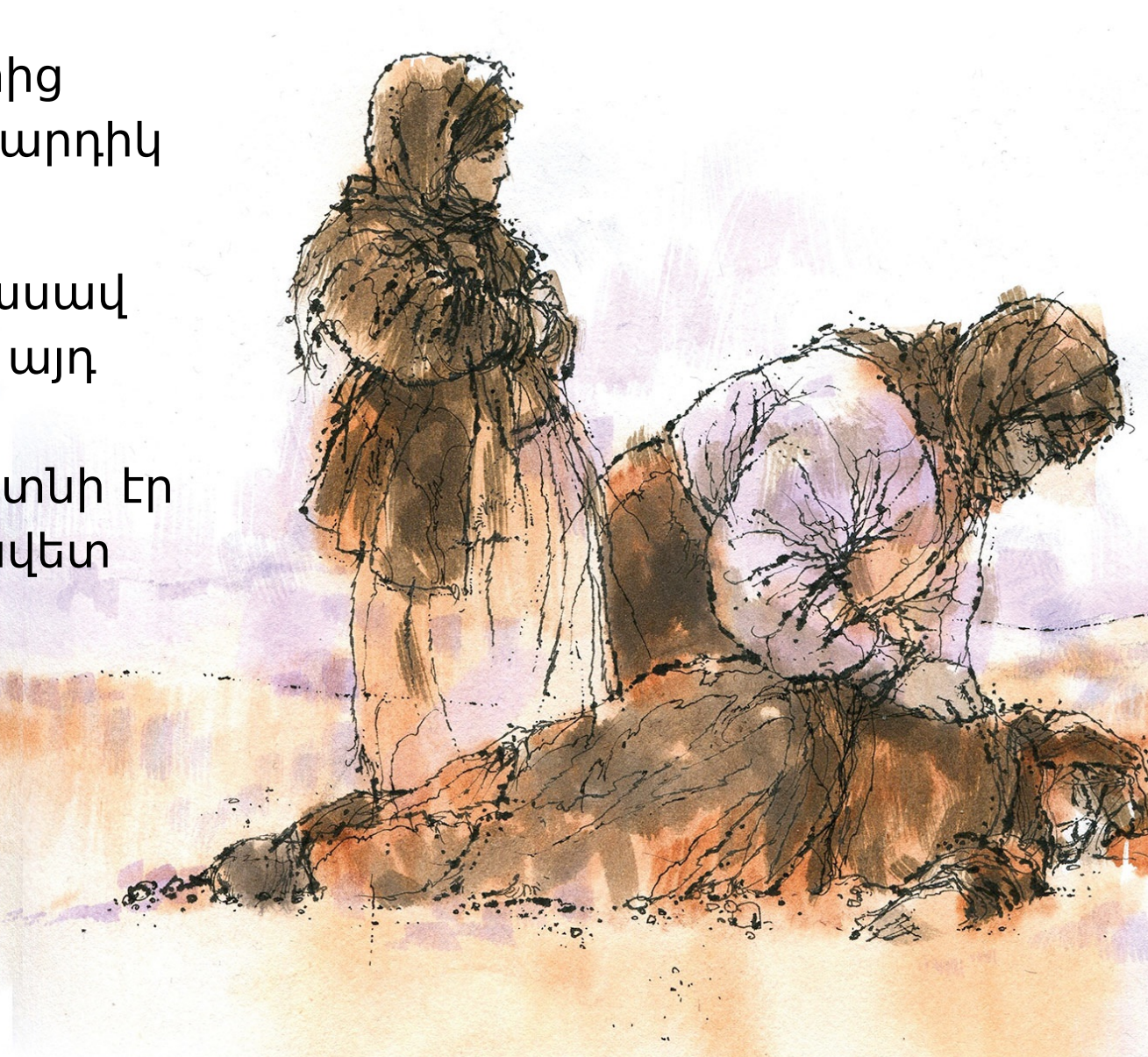
Ես երբեք չեմ դադարել օգնել մարդկանց: Երբ 73 տարեկան էի, լսեցի Օսմանյան կայսրությունում իրականացվող բռնությունների մասին: Օսմանյան կայսրությունը թուրքերից, քրդերից, հույներից և հայերից կազմված բազմազգ բնակչություն ուներ: 1896-ին աշխարհը լսեց Օսմանյան կայսրությունում տեղի ունեցող ջարդերի, սովի ու հիվանդությունների մասին:

I never stopped trying to help people. When I was 73 years old, I learned about the terrible violence in the Ottoman Empire. The Ottoman Empire had a diverse population of Turks, Kurds, Greeks, and Armenians. In 1896, the world began to hear about massacres, famine, and disease in the Ottoman Empire.



Շատ հայեր սպանվել կամ իրենց բնակավայրից տեղահանվել էին: Նրանց տները հրդեհվել էին, մարդիկ հիվանդ էին ու սոված:

Հայերի հանդեպ վայրագությունների լուրը հասավ Միացյալ Նահանգներ: Ամերիկացի լրագրողներն այդ պատմությունները տարածեցին ամենակարևոր թերթերով: Ամերիկյան Կարմիր խաչն արդեն հայտնի էր աղետների ժամանակ ցուցաբերած իր արդյունավետ մարդասիրական գործունեությամբ: Միացյալ Նահանգների քաղաքացիներն ինձ հարյուրավոր նամակներ էին ուղարկում՝ խնդրելով օգնություն ուղարկել հայերին: Չնայած հայերը Միացյալ Նահանգներից շատ հեռու էին ապրում, բայց ամերիկացիները հասկանում էին, որ մարդասիրությունը համընդհանուր արժեք է:



Many Armenians were killed or forced off their land. Their homes were burned and the people were sick and starving.

News of the atrocities against Armenians reached the United States. American journalists spread the stories through all of the important newspapers of the day. By this time, the American Red Cross had become known for its effective disaster relief efforts. American citizens sent me hundreds of letters urging me to organize a relief mission to help the Armenians. Even though the Armenian people lived far from the United States, Americans understood that all people share a common humanity.



Մենք ստիպված էինք արագ գործել:
Ես համաձայնեցի առաջնորդել օգնության
առաքելությունը: Միացյալ Նահանգների
կառավարությանն ու անհատ
ամերիկացիների խնդրեցի դրամական
միջոցներ ու պարագաներ նվիրաբերել:
Շուտով ես պատրաստ էի սկսել իմ
առաքելությունը:

Արդեն ուղևորվում էինք, երբ իմացա,
որ Օսմանյան կայսրության սուլթանը մեզ
արգելել է գնալ այնտեղ:

We had to act fast, and I agreed to lead
the effort. I asked the U.S. government and
individual American citizens to donate
money and supplies. Soon I was ready to
embark upon my urgent mission.

Right before I was ready to depart, I
heard that the Ottoman Sultan forbade me
from coming.

Այնուամենայնիվ, 74 տարեկանում ես նավ նստեցի և Կարմիր խաչի փոքրաթիվ կամավորների հետ ուղևորվեցի օվկիանոսից 6500 կմ այն կողմ՝ Կոստանդնուպոլիս՝ Օսմանյան կայսրության մայրաքաղաք: Տեղի ամերիկացի մի դիվանագետի օգնությամբ հանդիպեցի օսմանյան պաշտոնյայի՝ Թեֆիկ փաշայի հետ: Նա լսել էր Ամերիկյան Կարմիր խաչի կատարած աշխատանքի մասին և վստահեց ինձ: Ես նրան համոզեցի մեզ թույլ տալ իրականացնել բռնություններից տառապող մարդկանց օգնելու մեր առաքելությունը:

Nevertheless, at the age of 74, I boarded a boat with a small group of Red Cross volunteers and sailed over 6,500 kilometers across the ocean to Constantinople, the capital of the Ottoman Empire. There, with the assistance of a local American diplomat, I met with an Ottoman official, Tewfik Pasha. He had heard of the work of the American Red Cross, and he trusted me. I convinced him to allow me to begin the important effort of helping all the people who suffered from the violence.





Վեց ամիս շարունակ Ամերիկայի օգնությունն էի
հասցնում հայերին: Մենք կազմակերպեցինք
բժշկական, գյուղատնտեսական և սոցիալական
օգնության խմբեր:

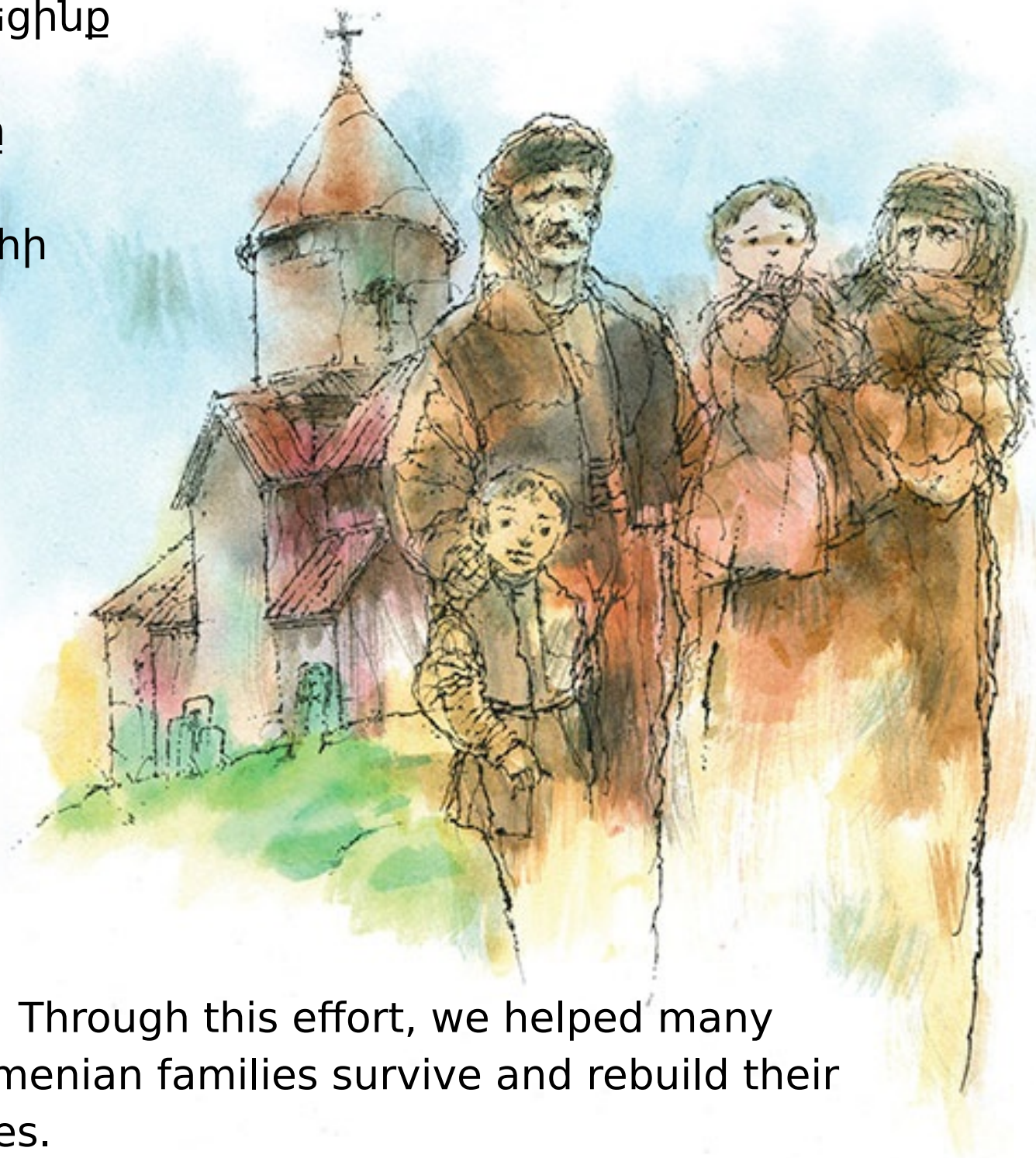
I spent over six months directing America's relief ef-
forts to the Armenian people. We organized medical
teams, agricultural specialists, and social workers.



Կամավորներ ուղարկեցինք այնտեղ, որտեղ նրանք ամենաշատն էին պետք: Ուտելիք և հագուստ, գործիքներ և հաստոցներ, տնային կենդանիներ և սերմեր մատակարարեցինք բոլորին՝ անկախ նրանց դավանանքից: Բժիշկները հիվանդանոցներ հիմնեցին հիվանդներին բուժելու համար: Հայերն իմ խմբերին ընդունում էին մեծ հույսով և երախտագիտությամբ:

I sent volunteers where they could help the most. We provided food and clothes, tools and looms, farm animals and seeds to all in need, regardless of religion. Doctors set up hospitals to treat the sick. The Armenian people welcomed my teams with a great deal of hope and gratitude.

Մեր ջանքերով շատ հայ ընտանիքների օգնեցինք
գոյատևելու և վերականգնելու իրենց կյանքը:
Ընդհանուր առմամբ՝ Ամերիկյան Կարմիր խաչը
50000 մարդու կյանք փրկեց: Ես բազմաթիվ
պարգևների և ճանաչման արժանացա աշխարհի
մեծագույն կրոնական կառույցների կողմից:



Through this effort, we helped many
Armenian families survive and rebuild their
lives.
Ultimately, the American Red Cross relief mis-
sion saved 50,000 people! I received numer-
ous awards and recognition from many of the
world's major religions.



Իմ կյանքի ընթացքում ես ճանապարհորդել եմ
ամբողջ աշխարհով մեկ մարդկանց օգնելու համար:
Միշտ չէ, որ դա հեշտ էր, բայց գիտեի, որ դա այն էր,
ինչ պետք է անեի: Ես հետևեցի իմ կոչմանը և այն
արժեքներին, որոնց հավատում էի, վստահեցի իմ
կարողություններին՝ որպես առաջնորդի, և իմ
կյանքը նվիրեցի մարդկանց ծառայելուն:

Over the course of my life, I traveled all over the world to help other people.

It was not always easy, but I knew my work was the right thing for me to do. I followed my calling and values, trusted in my abilities as a leader, and dedicated my life in service to others.





**Կլարիսա (Կլարա)
Հարլոու Բարտոն**

**Clarissa “Clara”
Harlow Barton
1821-1912**

Կլարիսա (Կլարա) Հարլոու Բարտոն (1821-1912)

Կլարա Բարտոնը ծնվել է 1821 թ. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում՝ Մասաչուսեթսում: Նա ամենափոքրն էր ընտանիքի 5 երեխաներից: Կլարա Բարտոնը ամերիկյան պատմության ամենաազդեցիկ կանանցից մեկն է: Իր կյանքի ընթացքում նա աշխատել է որպես ուսուցիչ, բուժքույր, կառավարական պաշտոնյա, նաև եղել է մարդասիրական օգնության աշխատող՝ համակարգելով մարդասիրական օգնությունը նրանց համար, ովքեր դրա կարիքն են ունեցել: Նա երբեք չի ամուսնացել և երեխաներ չի ունեցել. փոխարենն իր կյանքը նվիրել է ուրիշներին ծառայելուն: Չնայած շատ հայտնի նորարարական գործողություններին՝ Կլարան ավելի շատ հայտնի է Ամերիկյան քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ զինվորներին իր համարձակ օգնությամբ և Ամերիկյան Կարմիր խաչը ստեղծելով: Իհարկե, Հայաստանում նրան առաջին հերթին հիշում են

1896 թ. Օսմանյան կայսրությունում հազարավոր հայերի փրկելու իր առաքելության շնորհիվ: Կլարա Բարտոնն առ այսօր Միացյալ Նահանգների ու Հայաստանի բարեկամության հարատև խորհրդանիշ է մնում:

Clarissa “Clara” Harlow Barton 1821-1912

Clara Barton was born in 1821 in Massachusetts, U.S., the youngest of five children. She was one of the most influential women in American history. Throughout her life she worked as a teacher, clerk, nurse, and humanitarian, coordinating relief efforts for people in need all over the world. She never married nor had children, but instead

dedicated her life to the service of others. While celebrated for many pioneering acts, Clara is most renowned for her courageous aid to soldiers during the American Civil War and the founding of the American Red Cross. Of course, in Armenia she is remembered for her relief mission in 1896 that saved thousands of Armenians in the Ottoman Empire. Clara Barton remains an enduring symbol of U.S. – Armenian friendship.